



โครงร่างดัชนีนิพนธ์

เรื่อง

รูปแบบการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวพุทธกลุ่มชาติพันธุ์กูย
ในจังหวัดสุรินทร์

LOCAL WISDOM MANAGEMENT MODEL OF THE KUI BUDDHIST ETHNIC GROUP
IN SURIN PROVINCE

โดย

พระอธิการประเสริฐ ปภาโส (จันทอง)

คณะกรรมการควบคุมดัชนีนิพนธ์

รศ. ดร.ทวีศักดิ์ ทองทิพย์	ประธานกรรมการ
อ. ดร.ภักขวัชร สุขเสน	กรรมการ
พระครูใบฎีกาเวียง กิตติวณโณ, ผศ. ดร.	กรรมการ

ดัชนีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๖๘

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งมีชนกลุ่มน้อยจำนวนมากที่ยังคงรักษาวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่นเอาไว้ หนึ่งในนั้นคือกลุ่มชาติพันธุ์กุ่ม (หรือ “ส่วย”) ในจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งมีชื่อเสียงด้านการเลี้ยงช้าง พิธีกรรม ความเชื่อ และการสืบทอดภูมิปัญญาด้านสมุนไพร การเกษตร และประเพณีท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับพุทธศาสนา

จังหวัดสุรินทร์มีชาวกุ่มจำนวนมาก โดยเฉพาะอำเภอท่าตูม รัตนบุรี และศีร์ษะเกษ ซึ่งมีวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง เช่น พิธี “แซนโหม่งตา” ที่สะท้อนคติความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ¹ การศึกษารูปแบบการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวกุ่มจึงมีความสำคัญต่อการอนุรักษ์ ส่งเสริม และพัฒนาองค์ความรู้ให้สอดคล้องกับบริบทสังคมปัจจุบัน

จังหวัดสุรินทร์เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์กุ่ม (หรือส่วย) ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง กลุ่มกุ่มมีความโดดเด่นในด้านการเลี้ยงช้าง การทอผ้า และการประกอบพิธีกรรมที่สะท้อนความเชื่อทางศาสนา และจารีตประเพณี เช่น ประเพณีแซนโหม่งตา การบวชนาคช้าง และบุญข้าวจี²

ชาวกุ่มมีถิ่นฐานดั้งเดิมในพื้นที่ลุ่มน้ำมูลและลุ่มน้ำชี โดยมีภาษาพูดและวัฒนธรรมเฉพาะที่แตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แม้ปัจจุบันจะมีการใช้ภาษาไทยอีสานและภาษาเขมรสุรินทร์ควบคู่กัน แต่ภาษากุ่มยังคงถูกใช้ในบางชุมชนเพื่อสื่อสารในครอบครัวและพิธีกรรม³ ภูมิปัญญาของชาวกุ่มมีความหลากหลาย ครอบคลุมทั้งด้านการเกษตร การแพทย์พื้นบ้าน การทอผ้า และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ภูมิ

¹ ทองใบ แก้วมณี, พิธีกรรมแซนโหม่งตากับการอนุรักษ์วัฒนธรรมกุ่มในสุรินทร์, (มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๖๔), หน้า ๑๑๒.

² พระปลัดวัชร วชิรญาณ (เกิดสบาย), “รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในประเพณีเชิงพุทธของประชาชนในจังหวัดสุรินทร์”, คุษณินพนธ์พุทธศาสตร์คุษณินบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔), บทคัดย่อ.

³ ศูนย์ขสสารศึกษา, ศูนย์วัฒนธรรมพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์ กลุ่มชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายกุ่ม, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://db.sac.or.th/museum/museum-detail/1487> (๒ กันยายน ๒๕๖๘).

ปัญหาการเลี้ยงช้าง” ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าระดับชาติและนานาชาติ⁴

ถึงกระนั้น แม้ชาวกูยจะมีรากฐานความเชื่อดั้งเดิมแบบผีและวิญญาณบรรพบุรุษ แต่การนับถือพระพุทธศาสนาแบบเถรวาทได้หลอมรวมความเชื่อเหล่านี้เข้ากับพิธีกรรมทางศาสนา ก่อเกิดเป็นประเพณีเชิงพุทธที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน เช่น ประเพณีแซนโฎนตา การทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษ บุญข้าวจี การถวายข้าวจีในวันมาฆบูชา บวชนาคช้าง การบวชพระโดยใช้ช้างเป็นพาหนะ เป็นต้น ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของการสืบทอดพระพุทธศาสนาและการแสดงความศรัทธา⁵

ปัจจุบันภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวกูยกำลังเผชิญปัญหาหลายประการ ได้แก่ การลดลงของผู้สืบทอด เนื่องจากเยาวชนจำนวนมากย้ายถิ่นฐานไปทำงานนอกพื้นที่ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เพราะการเลี้ยงช้างและการทำพิธีกรรมบางอย่างมีต้นทุนสูง อิทธิพลของสื่อสมัยใหม่ เป็นเหตุทำให้ค่านิยมและวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลง การขาดระบบจัดการองค์ความรู้ สังเกตได้จากภูมิปัญญาส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในรูปแบบปากต่อปาก ไม่มีการบันทึกอย่างเป็นระบบ⁶

ก่อให้เกิดรูปแบบการปฏิบัติทางศาสนาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน ซึ่งสะท้อนถึงการหลอมรวมทางวัฒนธรรมระหว่างความเชื่อพื้นบ้านกับพุทธศาสนา ชาวกูยที่เป็นชาวพุทธในจังหวัดสุรินทร์จึงมีบทบาทสำคัญในการธำรงรักษาศาสนาและวัฒนธรรมผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การทำบุญประเพณี การบวชลูกแก้ว การถวายภัตตาหาร และการร่วมแรงร่วมใจในการบูรณะวัดวาอาราม ทั้งนี้ วัดจึงกลายเป็นศูนย์กลางทางจิตใจและทางวัฒนธรรมของชุมชน

ภูมิปัญญาท้องถิ่นถือเป็นทุนทางวัฒนธรรม (cultural capital) ที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน สิ่งแวดล้อม และความเชื่อทางศาสนา⁷ หากไม่มีการจัดการอย่างเป็นระบบ ภูมิปัญญาเหล่านี้อาจสูญหายไปกับกระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม อย่างไรก็ตามในยุคโลกาภิวัตน์ ภูมิปัญญาเหล่านี้กำลังเผชิญกับความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ทำให้รูปแบบการถ่ายทอดและการจัดการองค์ความรู้ดั้งเดิมเริ่มลดความเข้มแข็งลง การศึกษารูปแบบการจัดการภูมิ

⁴ พระปลัดวัชร วัชรญาณ (เกิดสบาย), “รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในประเพณีเชิงพุทธของประชาชนในจังหวัดสุรินทร์”, *คุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔), หน้า ๓๑-๓๓.

⁵ พระปลัดวัชร วัชรญาณ (เกิดสบาย) และคณะ, “รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในประเพณีเชิงพุทธของประชาชนในจังหวัดสุรินทร์”, *วารสาร มจร บาลีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์*, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – เมษายน ๒๕๖๔), หน้า ๓๔-๓๖.

⁶ พระปลัดวัชร วัชรญาณ (เกิดสบาย), “รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในประเพณีเชิงพุทธของประชาชนในจังหวัดสุรินทร์”, *คุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔), หน้า ๓๗-๓๘.

⁷ ณัฐพล นิมพิทักษ์พงษ์, *ทุนวัฒนธรรมและการพัฒนา*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๖๒), หน้า ๔๕.

ปัญหาท้องถิ่นของชาวพุทธกลุ่มชาติพันธุ์กวย จึงมีความสำคัญทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ เพื่อสร้างแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างยั่งยืน

ในเขตอำเภอท่าตูม อำเภอรัตนบุรี และอำเภอสักระฐิ จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีชาวกวยตั้งถิ่นฐานอยู่อย่างหนาแน่น ยังคงพบการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ศาสนา และวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง ภูมิปัญญาดังกล่าวสะท้อนผ่านพิธีกรรมและกิจกรรมทางสังคม เช่น พิธีแซนโฎนตา การทำบุญเข้าพรรษา ออกพรรษา บุญข้าวจี บุญกฐิน รวมทั้งการประกอบพิธีกรรมเชิงพุทธที่ผสมผสานความเชื่อพื้นบ้านอย่างมีความหมาย นอกจากนี้ยังมีภูมิปัญญาในด้านหัตถกรรม สมุนไพร การเกษตร และการอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างสันติ ซึ่งล้วนเป็นองค์ความรู้ที่สะท้อนถึงความสามารถของชาวกวยในการปรับตัวและรักษาเอกลักษณ์ของตนท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคม

ดังนั้น จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นพบว่า ชาวพุทธกลุ่มชาติพันธุ์กวยในจังหวัดสุรินทร์มีรูปแบบการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวพุทธกลุ่มชาติพันธุ์กวยที่สะท้อนถึงการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชน ทั้งพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ เยาวชน และหน่วยงานภาครัฐ รูปแบบการจัดการดังกล่าวครอบคลุมทั้งการอนุรักษ์ การสืบทอด และการพัฒนา เช่น การปรับพิธีกรรมแซนโฎนตาให้สอดคล้องกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา การส่งเสริมกิจกรรมเรียนรู้ในวัด การสร้างเครือข่ายระหว่างวัดกับชุมชน และการบูรณาการภูมิปัญญาเข้ากับการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนจึงมีความสำคัญในหลายมิติ ได้แก่ มิติเชิงวิชาการ ช่วยสร้างองค์ความรู้ด้านมานุษยวิทยา พุทธศาสนศึกษา และการจัดการวัฒนธรรม มิติเชิงสังคมและวัฒนธรรม สนับสนุนการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีท้องถิ่น มิติเชิงนโยบาย เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบายด้านวัฒนธรรมและการพัฒนาชุมชน มิติเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สามารถต่อยอดภูมิปัญญาไปสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์ชุมชนได้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวพุทธกลุ่มชาติพันธุ์กวยในจังหวัดสุรินทร์จึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและมีศักยภาพในการพัฒนาอย่างยั่งยืน แต่ต้องอาศัยการจัดการองค์ความรู้ที่เป็นระบบเพื่อให้สามารถสืบทอดไปสู่คนรุ่นต่อไป การวิจัยครั้งนี้จึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างแบบจำลองการจัดการภูมิปัญญาที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน รูปแบบเหล่านี้จึงเป็นประเด็นสำคัญที่นำไปสู่การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ โดยมีเป้าหมายเพื่อวิเคราะห์และพัฒนารูปแบบการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวพุทธกลุ่มชาติพันธุ์กวยในจังหวัดสุรินทร์ให้มีความเป็นระบบ และสามารถส่งเสริมอัตลักษณ์ทางศาสนาและวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

๑.๒ คำถามการวิจัย

- ๑.๒.๑ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวพุทธกลุ่มชาติพันธุ์กวยในจังหวัดสุรินทร์ เป็นอย่างไร
- ๑.๒.๒ การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวพุทธกลุ่มชาติพันธุ์กวยในจังหวัดสุรินทร์ มีอะไรบ้าง
- ๑.๒.๓ การพัฒนารูปแบบการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวพุทธกลุ่มชาติพันธุ์กวยในจังหวัดสุรินทร์ ควรเป็นอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๓.๑ เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวพุทธกลุ่มชาติพันธุ์ญอในจังหวัดสุรินทร์
- ๑.๓.๒ เพื่อวิเคราะห์การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวพุทธกลุ่มชาติพันธุ์ญอในจังหวัดสุรินทร์
- ๑.๓.๓ เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวพุทธกลุ่มชาติพันธุ์ญอในจังหวัดสุรินทร์

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการและถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวพุทธกลุ่มชาติพันธุ์ญอในจังหวัดสุรินทร์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเอกสาร

๑) เอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัทยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙

๒) เอกสารชั้นทุติยภูมิ คือ เอกสาร หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องและบทความต่างๆ ทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศในบางส่วนที่เกี่ยวข้องเช่น หนังสือ งานวิจัย บทความ และวิทยานิพนธ์ รวมทั้งเอกสารจากสื่ออินเทอร์เน็ต

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในงานดุขุณิพนธ์เล่มนี้ได้ศึกษาเนื้อหาตามขอบเขต ดังนี้ ๑) ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวพุทธกลุ่มชาติพันธุ์ญอในจังหวัดสุรินทร์ ๒) วิเคราะห์การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวพุทธกลุ่มชาติพันธุ์ญอในจังหวัดสุรินทร์ และ ๓) พัฒนารูปแบบการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวพุทธกลุ่มชาติพันธุ์ญอในจังหวัดสุรินทร์

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม ดังนี้

๑) กลุ่มเป้าหมาย แบ่งเป็น ๕ กลุ่ม ได้แก่ ๑) กลุ่มพระสงฆ์ ๒) กลุ่มนักวิชาการ ๓) กลุ่มผู้นำชุมชน/ผู้ใหญ่บ้าน/ปราชญ์ชาวบ้าน ๔) กลุ่มเยาวชนในชุมชน ๕) กลุ่มประชาชนทั่วไป

๒) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งเป็น ๕ กลุ่ม ได้แก่

๑) กลุ่มพระสงฆ์	จำนวน ๕ รูป
๒) กลุ่มนักวิชาการ	จำนวน ๕ คน
๓) กลุ่มผู้นำชุมชน/ผู้ใหญ่บ้าน/ปราชญ์ชาวบ้าน	จำนวน ๑๐ คน
๔) กลุ่มเยาวชนในชุมชน	จำนวน ๕ คน
๕) กลุ่มประชาชนทั่วไป	จำนวน ๕ คน
รวมเป็น ๓๐ รูป/คน	

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ที่มีชุมชนอยู่ตั้งถิ่นฐานหนาแน่นและยังคงรักษาพิธีกรรมเชิงพุทธ ในจังหวัดสุรินทร์ จำนวน ๓ อำเภอ ได้แก่ อำเภอท่าตูม อำเภอรัตนบุรี อำเภอศีขรภูมิ โดยมีเกณฑ์การเลือกพื้นที่ คือ มีการประกอบพิธีกรรมประเพณีเชิงพุทธอย่างต่อเนื่อง (เช่น แขนงโนงตา, บวชนาคช้าง) มีปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้รู้ที่สามารถถ่ายทอดข้อมูลได้ และชุมชนมีความพร้อมและยินยอมให้ทำการวิจัย

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษานี้เริ่มศึกษาตั้งแต่ได้รับอนุมัติหัวข้อและโครงร่างวิทยานิพนธ์จากบัณฑิตวิทยาลัย

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

รูปแบบการจัดการ หมายถึง วิธีการที่ชาวพุทธกลุ่มชาติพันธุ์อยู่ในจังหวัดสุรินทร์ใช้ในการอนุรักษ์และประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน เช่น การประกอบพิธีแขนงโนงตา ซึ่งเป็นพิธีกรรมสำคัญที่สะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และความศรัทธาในพระพุทธศาสนา

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในบริบทนี้ หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ และทักษะที่ชาวพุทธในจังหวัดสุรินทร์ได้สั่งสม และประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน อันเป็นผลจากประสบการณ์ตรงและการเรียนรู้จากบรรพบุรุษ ภูมิปัญญาดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิต ศาสนา และวัฒนธรรมของชาวพุทธที่หลอมรวมกันอย่างกลมกลืน ตัวอย่างเช่น การประกอบพิธีกรรมเชิงพุทธ การแสดงความเคารพต่อบรรพบุรุษในพิธีแขนงโนงตา การใช้ภาษา เครื่องแต่งกาย และการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีที่สอดคล้องกับหลักพระพุทธศาสนา ทั้งหมดนี้ถือเป็นรากฐานสำคัญในการคงไว้อัตลักษณ์ของชุมชนและการสืบทอดคุณค่าทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

ชาวพุทธกลุ่มชาติพันธุ์ หมายถึง กลุ่มชนชาวพุทธในจังหวัดสุรินทร์ที่นับถือพระพุทธศาสนาเป็นหลัก และยังคงดำรงวิถีชีวิตตามขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนอย่างต่อเนื่อง กลุ่มชาวพุทธเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการสืบทอดและส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมในชุมชน เช่น การร่วมประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา การจัดงานบุญประเพณี และการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและความเชื่อในบรรพบุรุษ

๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

๑.๖.๑ ได้ทราบภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวพุทธกลุ่มชาติพันธุ์อยู่ในจังหวัดสุรินทร์

๑.๖.๒ ได้ทราบการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวพุทธกลุ่มชาติพันธุ์อยู่ในจังหวัดสุรินทร์

๑.๖.๓ ได้ทราบแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการปัญญาท้องถิ่นของชาวพุทธกลุ่มชาติพันธุ์อยู่ในจังหวัดสุรินทร์